

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies octavus et nonus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1865 [erschienen] 1866

Caput II. Pelagia enixissime baptismum flagitat, baptizatur, confirmatur,
sacra Eucharistia reficitur, clam ad montem Oliveti secedit, ibique post
triennem pœnitentiam felicissime moritur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72229](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72229)

A clesiam cum aliis episcopis venimus; cumque salutassent episcopum civitatis, ad agendas Missas cum eodem simul processerunt; et post sancti Evangelii lectionem præcepit episcopus civitatis sancto Nonno verbum exhortationis populo prædicare; hæc autem lectio præ lectione Rosveydiana seu Eustochiana mihi arridet.

p Duo e codicibus nostris, quorum alter P Ms. 17, alter P Ms. 18 notatur, legunt: Providentia itaque divina contigit, ut illa meretrix, de qua nobis sermo est, tunc adesset; erat namque cathecumena, et numquam ad ecclesiam veniebat peccatorum multitudine pregravata, sed tunc voluntate Dei affuit, et ita Domini timore compuncta est, ut miro modo ex oculis ejus fluere flumina lacrymarum; ab hac autem lectione non multum etiam dissonat codex O Ms. 19.

q Diptycha tabularum, olim potissimum usitari solita, erant tabellæ plicatiles quadrangulares æqualis magnitudinis binæ, quæ, cum fere in modum, quo hodiernarum ad tabaci usum forma quadrata pyxidum operculum ac fundus, commissuris duabus cardineque has ambas trajiciente invicem connexæ, figuris litterisque intra se describendis servirent, nec etiam ipsa descriptas complecterentur.

B r In omnibus tribus nostris codicibus hic additur: Et in eorum præsentia.

s Verba paulo plura Pelagia hoc loco codices nostri attribuunt; verum anne hic primæcum textum Græcum interpretæ anonymus auce-rit, an vero eum Eustochius contraxerit, est dubium.

CAPUT II.

Pelagia enixissime baptismum flagitat, baptizatur, confirmatur, sacra Eucharistia reficitur, clam ad montem Oliveti secedit, ibique post triennem penitentiam felicissime moritur.

Cum vix eam persuasisset sanctus Nonnus episcopus surgere a pedibus suis, cum surrexisset, dicit ad eam: Canones sacerdotales continent non baptizari meretricem, nisi fidejussores præstiterit, ut non se iterum in ipsis malis revolvat a. Quæ audiens talem episcopi sententiam, jactavit se iterum in pavementum, et apprehendit pedes sancti Nonni, et ipsos lacrymis suis lavit, et capillis suis extergebat, dicens: Rationem reddas Deo pro anima mea, et tibi adscribam iniquitates factorum meorum, si distuleris me iniquam et turpissimam baptizare. Non invenias portionem apud Deum cum Sanctis, nisi me hodie in sponsam Christi renasci feceris, et obtuleris Deo. Tunc omnes episcopi et clerici, qui convenerunt, videntes talem peccatricem pro Deitatis desiderio talia loquentem, admirantes dicebant, numquam se talem vidisse fidem et desiderium salutis, sicut hujus meretricis b.

14 Et statim transmiserunt me peccatorem diaconum ad episcopum civitatis c, ut hæc omnia ei insinuarem, unam de diaconissis juberet ejus beatitudo transmitti mecum d. Qui audiens, lætatus est gaudio magno, dicens: Bene, pater honorabilis, te expectabant opera ista; scio, quod os meum eris e. Et statim transmisit mecum dominam Romanam primam diaconissarum f. Quæ veniens, invenit eam adhuc ad pedes sancti Nonni episcopi, cui vix persuasit surgere a pedibus suis, dicens: Surge, filia, ut exorcizeris. Dixitque ei: Confitere omnia peccata tua. Quæ respondit: Si perscrutata fuero scientiam cordis mei, non invenio in me aliqua opera bonorum actuum. Peccata enim mea scio, quod arena maris graviora sint; aqua enim perparva est præ mole peccatorum meorum. Confido vero de Deo tuo, quod dimittat pondus iniquitatum mearum, et respiciat super me g.

15 Tunc dixit ad eam sanctus Nonnus episcopus: Dic, quod sit nomen tuum? Quæ respondit: Naturali nomine Pelagia vocata sum a parentibus meis; cives vero Antiochiæ Margaritam me vocant, propter pondus ornamentorum, quibus me adornaverunt peccata mea. Ego enim eram ornamentum et comptum ergasterium diaboli h. Iterum dicit ad eam sanctus Nonnus episcopus: Naturali nomine Pelagia vocaris? Quæ respondit: Ita, domine. Quo audito, sanctus Nonnus episcopus exorcizavit eam, et baptizavit, et imposuit ei signum Domini, tradiditque illi Corpus Christi i. Fuitque illi mater spiritalis sancta domina Romana k, prima diaconissarum; quæ accipiens eam, ascendit in catechumenum l, eo quod et nos ibi maneremus. Tunc dicit ad me sanctus Nonnus episcopus: Tibi dico, frater diacone, lætemur hodie cum angelis Dei, et oleum extra consuetudinem sumamus in cibo, et vinum cum letitia spiritali accipiamus, propter salutem hujus Puellæ.

16 Sumentibus vero nobis cibum, audiuntur voces subito, velut hominis, qui violentiam patitur: diabolus enim clamavit, dicens: Væ væ, quid patior a decrepito sene isto? Non tibi sufficiunt triginta millia Sarracenorum m, quos mihi abrupisti et baptizasti, et obtulisti Deo tuo? Non tibi sufficiebat Heliopolis, quoniam cum et ipsa mea esset, et omnes, qui in ea habitabant, me adorarent: tu mihi abrupisti et obtulisti Deo tuo n? Sed et nunc maximam spem meam abstulisti a me: jam nunc non fero machinationes tuas. O jam quid patior a damnabili isto! Maledicta dies illa, in qua natus es tu: flumina lacrymarum infirmo hospicio inundant o: jam spes mea abstracta est. Ista omnia clamabat diabolus, et lamentabatur ante januas, et audiebatur ipse ab omnibus hominibus. Et iterum repetens, ad neophytam puellam dixit: Hæc mihi facis, domina mea Pelagia, et tu meum Judam imitaris? Ille enim gloria et honore coronatus, et apostolus constitutus, tradidit Dominum suum: ita et tu mihi fecisti.

17 Tunc dicit ad eam sanctus Nonnus episcopus: Signa te Cruce Christi, et abrenuntia ei p. Quæ signavit se in nomine Christi et insufflavit in demonem; et statim nusquam comparuit. Post biduum ergo, dormiente ea cum sancta Romana commatre sua in cubiculo suo, apparuit

A. JACOBO
DIACONO.
mittitur, qui
hæc nuntiet
Antiochæ
episcopo, dia-
conissamque
accersat: hæc
adveniens,

c

d

e

f

g

Pelagia a
Nonno ba-
ptizatur, con-
firmatur,
Christique
corpore refi-
citur.

B

h

i

k

l

Hinc diabo-
lus Nonnum
maledictis in-
cessit, blan-
ditisque
etiam Pela-
giam semel

m

n

o

p

q

r

s

t

u

v

w

x

y

z

aa

bb

cc

dd

ee

ff

gg

hh

ii

jj

kk

ll

mm

nn

oo

pp

qq

rr

ss

tt

uu

vv

ww

xx

yy

zz

A. JACOBO
DIACONO.

apparuit diabolus nocte et suscitavit ancillam Dei Pelagiam, et dicebat: Rogo te, domina mea Margarita, numquid non ex auro et argento ditata es? numquid non ex auro et gemmis pretiosis adornavi te? Rogo te, quid te contristavi? Responde mihi, ut satisfaciam tibi; tantum ne me facias opprobrium Christianorum. Tunc ancilla Dei Pelagia signavit se et exsufflavit in daemone, dicens: Deus meus, qui eripuit me de medio dentium tuorum et induxit in caelestem thalamum suum, ipse tibi resistet pro me *q*. Et statim nusquam comparuit diabolus.

ca autem bonis suis in Nonni episcopi, ut de his pro arbitrio disponat, manus traditis.

18 Tertia vero die posteaquam baptizata est sancta Pelagia, rogavit puerum suum *r*, qui praeerat rebus ejus omnibus, et dicit ad eum: Vade in vestiarius meum et scribe omnia, quae sunt tam in auro quam in argento, vel in ornamentis aut vestibus pretiosis, et affer mihi. Puer fecit, sicut praecepit ei Domina sua, et omnem substantiam suam detulit. Quae statim vocavit sanctum Nonnum episcopum per sanctam Romanam, commatrem suam, et omnem substantiam suam posuit in manibus ejus, dicens: Haec sunt, domine, divitiarum, quibus ditavit me satanas; has trado in arbitrio sanctitatis tuae, et, quod nosti expedire, facias ex eis; mihi enim optandae sunt divitiae Domini mei Jesu Christi. Qui statim vocavit custodem ecclesiae seniore, et ipsa praesente, omnem substantiam ejus in manibus illius tradidit, dicens: Adjuro te per inseparabilem Trinitatem, ne quid hinc in episcopium aut in ecclesiam ingrediatur: sed magis viduis et orphanis et pauperibus erogetur, ut, quod male attractum est, bene distribuatur, et divitiae peccatricis fiant thesauri justitiae.

servisque ancillis libertate donatis, Antiochia secedit.

19 Si vero, spreto sacramento, sive per te, sive per quemlibet alium subtraxeris de his quidquam, anathema ingrediatur domum ejus, et cum illis habeat partem, qui dixerunt, Crucifigatur, crucifigatur. Illa vero convocavit omnes pueros et puellas suas et libertavit omnes, donavitque tortos aureos *s* eis de hoc saeculo nequam, festinate et liberate vos de hoc saeculo nequam, pleno peccatis, ut, sicut fuimus in hoc saeculo simul, ita simul permaneamus sine dolore in vita illa, quae est beatissima *t*. Octava vero die, quando habebat depositionem albarum facere, surgens nocte, nobis ignorantibus, deposuit vestem baptismatis sui, et induit se tunicam *u*, et birram *x* sancti Nonni episcopi: et ex illa die nusquam comparuit in civitate Antiochia. Quam sancta Romana flebat amarissime et sanctus Nonnus consolabatur eam, dicens: Noli flere, filia, sed laetare gaudio magno, quoniam Pelagia optimam portionem elegit, sicut Maria, quam Dominus praefert Marthae in Evangelio *y*.

Herosolymamque petiit, ubi, cum a Jacobo diacono loca sacra invisente,

20 Illa autem abiit Ierosolymam, et construxit sibi cellulam in monte Oliveti, ubi Dominus oravit. Post aliquantum vero temporis convocavit episcopus civitatis omnes episcopos, ut unusquisque reverteretur ad propria. Post triennium aut quadriennium temporis *z*, desideravi ego Jacobus diaconus proficisci Ierosolymam, ut ibi adorarem resurrectionem Domini nostri Jesu Christi, et petii episcopum meum, ut me permitteret ire. Dum me permisisset ire, dicit ad me: Tibi dico, frater diacone, dum perveneris Ierosolymam, require ibi quendam fratrem Pelagium, monachum et

eunuchum, qui multos annos* habitabat in solitudine clausus, quasi eum visitaturus; vere enim poteris ab eo juvari. Haec autem omnia dicebat mihi de ancilla Dei Pelagia non manifeste. Pervenit ergo Ierosolymam, et adoravi sanctam resurrectionem Domini nostri Jesu Christi *aa*; et alia die requisivi Servum Dei. Et accessi et inveni eum in monte Oliveti, ubi Dominus oravit, in modica cellula undique circumclusa, et parvam fenestellam habuerat in pariete.

21 Et percussi ostium fenestellae, et statim aperuit mihi, et cognovit me; ego vero non cognovi eam. Quomodo enim poteram cognoscere illam, quam antea videram inestimabili pulchritudine, jam facie marcidam factam praeter nimiam abstinentiam? Oculi vero ejus sicut fossae videbantur. Quae dicit ad me: Unde venis, frater? Ego respondi et dixi: Missus sum ad te, jubente Nonno episcopo. Quae ait ad me: Oret pro me, quoniam vere sanctus Dei est. Et statim clausit ostium fenestellae et coepit psallere Horam tertiam *bb*. Ego vero oravi juxta parietem cellulae ejus, et recessi, multum juvenatus de angelica visione ejus. Reversus vero Ierosolymam, coepi per monasteria ambulando visitare fratres. Magna vero ferebatur fama per monasteria de domino Pelagio. Propterea deliberavi etiam iterato ad eum redire, et salutaribus doctrinis ejus refici. Cumque ad cellulam suam pervenissem, et pulsare, imo nominatim eum interpellare presumerem, nihil respondit *cc*. Expectavi secunda die et tertia perseverans, et proprio nomine Pelagium interpellans, neminem audivi. Quare intra me dixi: Aut nemo est hic, aut recessit, qui hic erat monachus.

22 Nutu vero Dei monitus, iterum dixi: Considerem, ne forte mortuus sit: et aperui ostium fenestellae, et prospexi, et vidi eum mortuum, et clausi ostium, et de luto replens diligenter, cursu veni Ierosolymam, et nuntiavi commenantibus, quod sanctus Pelagius monachus mirabilia faciens *dd* requievisset. Tunc sancti patres venerunt cum diversis monasteriis monachorum, et sic solutum est ostium cellulae: et delatum est foras sanctum corpusculum ejus, quod auro et lapidibus pretiosis condigne posuerunt. Et dum sancti patres ungerent corpus myrrha, tunc cognoverunt, quod fuisset mulier: *e* qui volentes miraculum abscondere, sed populum ipsum latere non poterat, exclamaverunt voce magna, dicentes: Gloria tibi, Domine Jesu Christe, qui multas divitias abscondas habes super terram, non solum viriles, sed etiam muliebres. Divulgatum est autem omni populo, et venerunt omnia monasteria virginum, tam de Jericho, quam ex Jordane, ubi Dominus baptizatus est, cum cereis, lampadibus et hymnis: et sic depositae sunt sanctae reliquiae ejus, portatae a sanctis patribus *ee*. Haec vita Meretricis, haec conversatio desperatae; cum qua et Dominus nos faciat invenire misericordiam suam in die iudicii: quoniam ipsi est honor et gloria, potestas et imperium in saecula saeculorum. Amen.

ANNOTATA.

a Rosweydh in Annotationibus, quas edita a se Pelagiae Vitae subjicit, ita in hunc locum observat: Vetitum olim canonibus, ne quis ad baptismum admitteretur sine patris seu fidejussore; quod multo accuratius observatum in meretricibus et histrionibus, quorum conversio magi

A magis erat dubia. Olim enimvero, uti hic Rosweyodus ait, Ecclesie canonibus, ne quis sine patris seu fidejussore ad Baptismum admittetur, vetitum fuisse, vel e sola, qua Sacramentum illud absque patris conferri haud solet. hodierna Ecclesie praxi verosimillimum evadit; verum sacros canones, quibus id specialim quantum ad meretrices vetitum fuerit, Jacobus Diaconus non obscure memorat, nec scio, an hunc Sanctae nostrae biographum Rosweyodus (vide ejus verba jam nunc recitata) sat apte interpretetur, dicendo, generale non baptizandi quemquam absque patris seu fidejussore mandatum Multo accuratius observatum in meretricibus fuisse. Tillemontius tom. 12 Monumentorum Ecclesiasticorum pag. 379 ait: Id (praeceptum scilicet non baptizandi absque patris seu fidejussore meretricem) in conciliorum, quae habemus, canonibus reperiri, non credo; verum regula, quae tunc (cum nempe Pelagia fuit conversa) observaretur, esse poterat, Ecclesiaeque sanctitate erat digna.

B Pro iis, quae a vocibus, Quae audiens talem episcopi sententiam, huc usque hic occurrunt, in codice nostro O Ms. 19, cui ad verbum B fere duo alii nostri codices P Ms. 17 et P Ms. 18 consonant, habetur: Quae cum accepisset tale responsum, iterum se projecit in terram, et flens atque ejulans clamabat dicens: Rationem reddas Deo de anima mea, et tibi reputetur factorum meorum iniquitas, si me baptizare distuleris. Timeo namque, ne per hanc moram hostis ille, quem volo effugere, suis me nitatur iterum laqueis irretire. Ego enim fui iniqua, et turpis hujus vitae muscipula. Rogo ergo te, si invenias cum Sanctis apud Deum porcionem, ne differas animae meae salutem, ne ferus ille singularis spacium fortasse repperiat, quo malis me actibus, jam pridem quos evasi, involvat. Idecirco quasso, ut me hodie lavacro regenerationis mundam efficias, et oblationem Deo pro me offeras. Haec audientes cuncti, qui aderamus, glorificavimus Deum, videntes mulierem meretricem tanto desiderio salutis accendi.

C In Graeca, quam codex noster † Ms. 193 complectitur, S. Pelagiae Vita, non unum tantum, sed plures ad civitatis Antiochenae episcopum missos fuisse, indicatur, hosque inter existisse Jacobum Diaconum, diserte hoc loco non asseritur, sed infra dumtaxat innuitur. Verum Eustochii, quae hic apud Rosweyodum occurrit, versioni suffragantur tres codices nostri Mss. saepius supra laudati, qui versionem, ab interprete anonymo adornatam, exhibent.

D Ut scilicet pro munere, quo olim, cum baptizandae essent mulieres, diaconissae fungi solebant, Pelagiam baptizandam velaret.
e Jeremiae 15, §. 19 habetur: Si separaveris pretiosum a vili, quasi os meum eris; partim autem hinc et partim ex eo, quod, quae hic secundum Eustochii apud Rosweyodum versionem de Jacobo Diacono ab episcopo Antiocheno dicta videri queunt, de Nonno episcopo dicta reipsa fuisse videantur, lectione Eustochiana praestare hoc loco existimo sequentem, quae in codice nostro P Ms. 17, aliis duobus P Ms. 18 et O Ms. 19 haud multum dissonantibus, exstat, interpretis anonymi lectionem: Qui magno repletus gaudio ista mandavit Nonno episcopo: Bene, pater sanctissime, te manebat hoc opus, te decebat Ecclesiae sanctae tales fructus acquirere. Scimus, Octobris Tomus IV.

quod sermo Dei est sic monentis: Si feceris, inquit, gloriosum ex indigno, quasi os meum eris.

f Romana, quae hic ab Eustochio diaconissarum prima, ab interprete anonymo in codicibus nostris P Ms. 17, et P Ms. 18, codice nostro alio O Ms. 19 eam abbatissam ex amanuensium oscitantia perperam appellante, diaconissa simpliciter vocatur. Verum lectioni seu versioni Eustochianae favet Graeca, quae in codice nostro † Ms. 193 exstat, Sanctae nostrae Vita; in hac enim Romana diserte nuncupatur πρωτοδιακονισσα. Porro illa seu diaconissa seu protodiaconissa aut diaconissarum prima in Usuardo Cartusiae Brucellensis aucto ad XIX mensis hujus diem memoratur: sitne autem inter Sanctos in Opere nostro locanda ad diem illum in hoc dicitur. Non dubito interim, quin e sola Sanctae nostrae Vita, per Jacobum Diaconum scripta, sit accepta; neque enim in ullis aliis, quos quidem videre mihi licuit, seu Fastis sacris, seu libris memoratam invenio.

g Quae hic ex Eustochii interpretatione a vocibus Quae veniens huc usque occurrunt, ab interprete anonymo in codice nostro P Ms. 17, a quo codices nostri P Ms. 18 et O Ms. 19 haud multum dissonant, paulo aliter redduntur. Verba, quibus id fit, sequentia sunt: Quae cum venisset, repperit eam adhuc jacentem ad pedes episcopi, amare flentem. Quam cum allevare vellet, dixit ei: Surge, filia, ut omnia circa te per exorcismum et Baptismum divina mysteria compleantur. Quae cum surrexisset, dixit episcopus: Confitere cuncta peccata tua. Cui illa dixit: Si diligenter conspiciam conscientiam meam, ne vestigium quidem in me unquam boni operis repperiam. Peccata namque mea et numero et mensura arenam maris excedunt et pondere graviora sunt. Confido tamen in Domino, quod miserationes ejus me ab iniquitatum mearum oneribus allevant et cunctorum criminum indulgentiam praestent.

h Interpres anonymus in codice nostro P Ms. 17, duobus aliis haud multum ad hoc discrepantibus, habet: A nativitate quidem Pelagiae nomen est mihi; universa vero civitas Antiochena Margaritam me vocitabat propter pompam ornamentorum, quibus me ad scelera diabolus exornabat, ut conventiculum suum efficeret.

i Simul ergo S. Pelagiae Sacramenta tria, Baptismum videlicet, Confirmationem et Eucharistiam, suscepit.

k Quod Romana hic infraque adhuc plus semel afficiatur Sanctae titulo, hinc fortassis praecipue est factum, ut, qui additionibus, primaeo Usuardi textui adjunctis, Usuardinum Cartusiae Bruzelensis Martyrologium auctit, Romanam in id, velut Sanctam, intulerit.

l Catechumenum seu Catechumenon locus erat in ecclesia, qui catechumenis destinatus erat, a loco, quo fideles commemorari solebant, distinctus.

m Apud Labbeum tom. 4 Concil., col. 92 Saracenorum episcopus, nomine Eustathius, qui anno 451 concilio Chalcedonensi interfuit, occurrit; verum Saracenorum illorum, quos a Nonno, Pelagiae conversionis auctore, fuisse ad Christi fidem adductos, diabolus conquestus hic narratur, episcopum existisse Eustathium, non reor; Nonnus enim, e suo Tabernensi monasterio extractus, anno primum 449 episcopus fuit creatus, nec ante annum 451 Saracenis convertendis ope-

A. JACOBO
DIAcono.

ram dedisse videtur. Ad Commentarium prævium § 2.

n Heliopolim aut totam aut certe viciniam non totam a Nonno, qui Pelagiam convertit, fuisse ad Christi fidem adductam, eruditi omnes ex hoc loco admittunt; verum hinc consequens non est, ut Nonnus ille, Martyrologio Romano, ut jam supra monui, ad 2 Decembris diem etiam inscriptus, vel Heliopolitanus episcopus umquam existierit, vel ante seculum quintum floruerit Pelagiamque converterit. Ad iterum Commentarium prævium § 2, simulque etiam observa, Baronio, quem ibidem refutavi, negari etiam, quod tamen non feci, potuisse Marinum, Heliopolitanum in Syria anno 431 episcopum; etsi enim concilio Ephesino, quod anno 431 celebratum fuit, subscriptus reperitur Marinus, Heliopolis episcopus; hic tamen sedem Heliopolitanam, non Syriæ seu Libani, sed Augustamnica in Ægypto occupasse videtur.

o Interpres anonymus in codicibus nostris P Ms. 18 et O Ms. 19, haud multum ab hisce codice nostro alio P Ms. 17 abudente, habet: Flumen lacrymarum tuarum velut torrens impetit domicilium meum infimum, et spem meam funditus subruit; quæ lectio lectione, ab Eustochio hic suppeditata, præstare videtur.

p Hinc collige, certe non serius, quam seculo quinto, consuetudinem formandi Crucis signum apud Christianos invaluisse.

q Interpres anonymus in omnibus tribus, quos supra jam sæpius citavi, codicibus nostris Mss. addit, Pelagiam etiam, cum matrem suam spirituales seu patrinam Romanam excitasset, sollicitè ab hac, ut adversus dæmonem, qui iterum ei apparuisset, Dominum invocaret, postulasse, eique Romanam respondisse: Ne timeas eum, filia; nam ammodo umbram quoque tuam formidat et refugit; hæc autem ab Eustochio potius omissa, quam ab interprete anonymo adjecta existimo, maxime cum hujus etiam lectioni suffragetur in codice nostro † Ms. 193 exstant Græca Sanctæ nostræ Vita, e qua simul proxime recitatum interpretis anonymi textum recte emendabis hoc modo: Ne timeas eum, filia; nam ammodo umbram quoque tuam formidabit et refugiet.

r Omnes nostri codices Servum suum e versione anonymi legunt, et recte quidem, cum Eustochius indubie non aliam ob causam, quam quod in primævo textu Græco παιδὲς invenit, Puerum suum scripserit, vocæque παιδὲς, ut sæpe alias, ita etiam hic ad idem, quod Latine servus seu famulus, significandum e sensus contextu determinetur.

s Id est, torques aureos, ut Rosweydyus notat, et recte quidem, ni fallar.

t Ab Eustochio hic interpres anonymus differt in ordine, quo res gestas refert: ea enim, quæ servis suis atque ancillis præstitisse Pelagia hic narratur, præmittit iis, quæ ab episcopo Nonno dicta paulo ante asseruntur.

u Vox hæc deducta est a voce Græca τριχῶς, quæ, cum a substantivo τριχῶς, Latine capillus seu crinis, promanet, tricinam hic idem, quod cilicnam significat.

x Birra, ut Rosweydyus in Onomastico docet, vestem nunc pretiosam, nunc vilem significat; hic autem, uti ex argumento subjecto apparet, posteriorem hanc significationem habet.

y Etsi quidem clam Romana aliisque omnibus, non tamen etiam clam Nonno episcopo Pelagia Hierosolymam Antiochia discessit. Ita omnino apparet, tum quod viliori Nonni veste induta discesserit, tum quod hic de illius discessu gaudendum, Romanæ diaconissæ dixerit.

z Interpres anonymus in codicibus nostris duntaxat habet: Post tres annos; huic autem lectioni etiam consonat lectio Græca, quæ ei in Græca codicis nostri † Ms. 193 Pelagiæ Vita respondet.

aa Ab interprete anonymo in codicibus nostris additur: Et gloriosum lignum Crucis. Quod si autem primævo Græco Jacobi Diaconi textui lectio isthæc sit conformis, evadet vel hinc, Pelagiam ad Dominum ante annum 326 non fuisse conversam, omnino indubitatum: gloriosum enim Crucis lignum nec ante annum illum, uti Operis nostri tom. III Augusti pag. 562 videre licet, fuit detectum, nec populi, quod hinc consecratum est, venerationi expositum. Hæc iis adde, quæ in Commentario prævio num. 17 dicta sunt.

bb In codicibus nostris Jacobi cum Pelagia colloquium paulo aliter refertur hoc modo: Cumque poposcissem benedictionem, benedixit mihi, et interrogavit dicens: Habes episcopum? Cui respondi: Etiam, domine pater. Quæ ait: Oret Dominum pro me; quia apostolus Christi est. Et tu, fili diacone, ora pro me. Ego vero audiens vehementer mirabar tam de episcopo, quam de me, quod diaconem me vocasset. Facta autem hora tertia, cepit Deo sollemniter psallere. Huic autem lectioni etiam suffragatur, quæ in codice nostro † Ms. 193 exstat, Græca Sanctæ nostræ Vita.

cc Vice secunda a Jacobo Diacono visitatam fuisse Pelagiam, tuncque, ut ille, quemadmodum mox hic subditur, et mortuam hanc repererit, et Hierosolymis id illico nunciavit, factum esse, Græca Sanctæ Vita mox iterum citata, haud prodit, uti nec, quam Metaphrastes stylo suo expolivit; quod tam hanc, quam illam interpolatam esse, argumento est, uti in Commentario prævio num. 14 et seq. docui.

dd Id est, faciens mira pœnitentiæ ac virtutum opera, non autem miracula; hæud enim, uti ex hoc Vitæ loco, perperam intellecto, in Menologio Basiliano notatur, Sancta nostra, in civis adhuc superstes, miraculis inclaruit.

ee In codicibus nostris, interpretis anonymi versionem complectentibus, narrata, qua Sancta nostra sepulta fuit, solemnitate, additur: Ego vero universa hæc nuntiavi Antiochiæ sanctissimæ matri ejus Romanae, nec non et domno meo episcopo Nonno. Tunc recordatus enim sum ipsam esse, de qua mihi memoratus episcopus dixerat, ut, cum pervenissem ad loca sancta, inquirerem Pelagium: hinc autem, si modo verba hæc Jacobi Diaconi sint, consecratum videtur, ut Nonnus episcopus, cum Pelagia moreretur, sedem Edessenam nondum recuperasset. Ad Comment. prævium num. 31.

